## Saul v Én-dóru, Saulova smrt

Původ materiálu
Tomáš Pavelka
Pořadí v lekci
65

# 1 Samuelova 28, 3–25; 1 Samuelova 31; 2 Samuelova 1

*Nedopatřením jsme přeskočili Saula u čarodějnice v Ed Doru. Protože je to docela důležité místo, předřadíme ho nyní vyprávěním o Saulově smrti a Davidově oplakávání, které jsou obě dost krátké.

## Postřehy pro učitelku

**Samuel zemřel a všechen Izrael ho oplakával. … Saul pak vymýtil ze země vyvolávače duchů zemřelých a jasnovidce. (28,3)** Dokud žil Samuel, žil Saul s pocitem, že se na něj může obrátit o radu – i když Samuel mu řekl, že jej Bůh zvarhl. Pro Saula je následování Boha tak trochu něco, co se dělá kvůli lidem, kvůli tomu, aby se mi dařilo, aby mě měli lidé rádi atd. Jen kvůli Bohu samému toho moc nedělá. Jen občas ho to najednou „popadne“. A tak nyní, když umřel Samuel, který pro něj byl takovou „spojkou k Bohu“, v náhlém šoku si vzpomene, že Bůh vlastně zakázal, aby v Izraeli byli jasnovidci a vyvolávači duchů zemřelých Dt 18,10nn: „Ať se u tebe nevyskytne … věštec obírající se věštbami, mrakopravec ani hadač ani čaroděj ani zaklínač ani ten, kdo se doptává duchů zemřelých, ani jasnovidec ani ten, kdo se dotazuje mrtvých. Každého, kdo činí tyto věci, má Hospodin v ohavnosti.“ Saul najednou potřebuje udělat nějaký „dobrý skutek“. To je jistě správné pokání, lítost nad předchozími hříchy má člověk vyjadřovat dobrým jednáním. Ale člověk má být s Bohem pořád, ne jen, když něco zlého provede.

**Když Saul uviděl pelištejský tábor, strachy se celý roztřásl. (28,5)** Tentokrát nejde o nějaký loupeživý nájezd ale o celou pelištějskou armádu v plné síle. Saul, který myslí jen na to, jak si zrovna stojí, jak na tom zrovna je, nemá v takové tíživé situaci žádnou oporu. Přitom pro naši víru není to hlavní, jestli se nám bude dařit dobře, nebo zle. To je jistě důležité, ale důležitější je Boží ujištění „budu s tebou, I KDYŽ se ti bude dařit zle; když je ti zle, neznamená to, že jsem tě opustil“.

**Hospodin mu neodpovídal(28,6)** Doteď Hospodin k Saulovi mluvil skrze Samuela, ale Saula to spíš obtěžovalo. Bůh s ním nejedná nijak nespravedlivě. Bůh Saulovi bez všech zásluh dal království, dával mu v počátcích svého Ducha, když bojoval se nepřáteli. Ale Saula zajímalo jen co je dobré pro něj. A asi by to tak bylo i dál, kdyby k němu Bůh znovu promluvil. Sami víme, jak je nám nepříjemné, když si na nás někdo vzpomene jen, když něco potřebuje.

**ani skrze sny (28,6)** Zejména v SZ, ale i v apoštolské době mají občas některé postavy sny, které dovedou rozeznat *od obyčejných snů* jako poselství do Boha. Je tomu tak asi proto, že ještě nebylo sepsáno celé Písmo a tak Bůh dával na jevo svou vůli tako „přímou“ cestou. Ovšem je otázka, zda můžeme mluvit o přímé cestě v případě snu (nebo losu) – sen, i prorocký sen, je dost nejednoznačná věc, kterou si člověk může různě vykládat a nemusí ji pochopit vůbec (jako nař. pekař, číšník a farao v Egyptě. Každopádně, Bůh mluvil takto podivohudně k biblickým svědkům, abychom si my dnes z jejich příběhu mohli zvít jasné a srozumitelné poučení – jsme na tom tedy lépe, než oni.

**ani skrze urím (28,6)** Urím a tumím byly posvátné losy, které nosili v jakémsi kasáři na hrudi. Zřejmě to byly různobarevné kamínky, z nichž jeden znamenal ano a druhý ne. Zdá se zvláštní, jak Bůh mohl Saulovi neodpovídat, když vždy nějaký kamínek musel být vytažen, jako u hození mince padne vždy jedna nebo druhá strana. Napadají mne tato vysvětlení:

Buď je možné, že se věštba od Hospodina nějak potvrzovala – proroctví od Boha se pozná totiž tak, že se plní. Takže třeba se ptali na něco, co se dá zjistit celkem rychle, např. zda Saul zvítězí v nějaké menší potyčce – padlo ano a přece to nevyšlo.

Druhá možnost je, že Saul ani kněží prostě nevěděli, *jak* se zeptat. Jsou přece otázky a je jich nnoho, na které nejde odpovědět buď ano nebo ne.

Nebo kněží sami nějak cítili, že Bůh není s nimi a tak losování pro Saula prostě odmítli.

**Však ty víš, co udělal Saul, že vyhladil ze země vyvolávače duchů zemřelých a jasnovidce. Proč mi strojíš léčku? (28,9)** Saul se stal (jako Boží pomazaný) pro všechny měřítkem spravedlnosti. A teď porušuje svůj vlastní příkaz. Nastává tak děsivá situace, ve které už si nikdo nemůže být jist, co je správné, skutečné děsivé Boží mlčení. Do té doby, kdo hřešil, mohl alespoň poznat vůj hřích, protože král dal jasně na jevo, co je hřích – a mohl tak své jednání napravit, dosáhnout odpuštění. Ale když ani není jasné, co hřích je, jak se může kdokoliv smířit s Bohem? Jak dosáhnout odpuštění, když ani nevíme, že jsme zhřešili, když nemáme potřebu o odpuštění žádat.

**Jakože živ je Hospodin, žádný trest tě za to nestihne. (31,10)** Hrozné rouhání, Saul zaštiťuje Božím jménem porušování Božích příkazů. Snad nejlepší ukázka, co se myslí přikázáním „Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha. Hospodin nenechá bez trestu toho,

kdo by jeho jména zneužíval.“

**Když žena Samuela viděla (28,12)** Je docela oříšek určit, co žena vlastně viděla. Je třeba zdůraznit, že se skutečně jedná o věc, která se dělat nesmí, ani jako hra, ani z legrace. Protože je vyvolávání duchů Písmem přísně zakázáno, neměli bychom ani moc pátrat, jak (jestli) funguje. Ale snad můžeme říci: Přivést člověka k životu může jedině Bůh. Podle Jžíšova podobobenvtí *O boháči a Lazarovi* by se snad dalo říci, že zemřelí ani nemohou sestupovat na zem (L 16,26); rozhodně ale nebudou přicházet od Boha (!) na příkaz nějaké čarodějnice. Žena tedy rozhodně neviděla živého Samuela.

**Vystupuje starý muž, zahalený pláštěm. (28,14)** Tj. vypadá tak, jak lidem uvázl v paměti, než zemřel. Tj. čarodějnice vidí spíše svou vzpomínku. Krom toho, starý muž, zahalený pláštěm, je velmi, velmi obecný popis člověka. Proto je až legrační, když je řečeno, že „Saul poznal, že to je Samuel“. Všechno věštění funguje více méně na tom, že člověk vidí, co předem chce vidět a slyší, co předem chce slyšet nebo co sám tuší.

**Proč rušíš můj klid? Proč jsi mě dal přivolat? (28,15)** Samuel mluví skoro jako v duchařských komediích. Samuelův duch je podle mě něco jiného než skutečný Samuel, je to něco jako otisk Samuela ve vzpomínkách lidí, něco jako jeho stín, „záznam na videu“. Není to živý člověk. Je to přízrak.

**Hospodin učinil, co prohlásil skrze mne (28,17)** Samuel vlastně neříká nic, co už jednou neříkal za života. Živý člověk vždy něčím trochu překvapuje. Samuelův duch je ale jen přelud, který jen opakuje, co už bylo řečeno.

**Zítra budeš ty i tvoji synové u mne.(28,19)** I v tomto případě neříká Samuel nic překvapivého, říká, co sám Saul v skrytu duše tuší, ví – že nemá proti Filištějcům šanci. A tak vidíme, že skrze věštění a vyvolávání duchů může člověk zjistit maximálně jen to, co už sám ví, nebo tuší. A ve většině případů mu jen někdo něco namluví a člověk tomu uvěří natolik, že se mu pak věc skutečně stane, protože k ní začne sám směrovat celý svůj život. Kdo ví, zda byl nakonec tento Samuelův přízrak poslán od Boha, kdo ví, zda přízraky mohou mluvit Božím jménem! Třeba byla právě slova tohoto přízraku tím, co Saula v bitvě oslabilo a proto ji vedl špatně a padl. Skutečně nové skutečnosti, věci, které jsme ve svém životě nepoznali, nám může dát jen Boží slovo, jak je zapsáno v Písmu.

**Teď zase ty prosím poslechni svou otrokyni. Předložím ti sousto chleba a pojíš, aby ses posílil, vždyť musíš pokračovat v cestě. (28,21)** Je zajímavé, jak taková z podstaty zlá, škodící osoba jako čarodějnice najednou pečuje o zhrouceného Saula. Cosi dobrého v nás někdy možná zafunguje jaksi automaticky. Čarodějnice se nyní chová jako matka, babička, manželka – zkrátka ženský pečujícím způsobem. Pocit z dorbého jednání je v něčem příjemný i

zlému člověku.

Druhá věc je, že její péčí vlastně vrcholí Saulovo ponížení. To vyjadřuje protimluv „poslechni svou otrokyni“. Saul, kvůli svému nařízení, předtím pro otrokyni znamenal smrtelné nebezpečí. Teď mu pro změnu ona může dát na jevo, že on musí poslechnout ji, že ji potřebuje. A (!) že musí pokračovat k cestě, podle slov Samuelova ducha, k vlastní záhubě. Posléze se k těm, kdo mu vlastně přikazují, přidávají i jeho služebníci – ti, kteří předtí museli na slovo poslouchat jeho. Vše je postaveno na hlavu.

**Žena měla doma vykrmeného býčka. Rychle ho připravila k hodu (28,24)** Vykrmený býk je docela slavnostní jídlo na obyčejnou večeři – však také čteme, že se jednalo o hod. A hod v Izraeli většinou souvisel s obětováním, taková velká jídla byla většinou náboženským obřadem. Hodovníky společné jídlo spojvalo, sjednocovalo. Takže Saul nakonec vlastně jakoby obětuje spolu s čarodějnicí – jejím Bohům. Srhňme si, co všechno čarodějnice získala: Doprošuje se jí ten, kdo ji předtím právem odsoudil k smrti. Kdo říkal, že je škůdcem, ji najednou považuje za nutně potřebnou. Ménem Božím (!) jí slíbí, že se jí nic nestane. Čarodějnice se pak o něj musí starat jako o nemocné dítě a vše završí společný a spojující hod. Člověk, který opustí Boha, nemůže zůstat neutrální. Buď jí u stolu Božího, nebo u stolu démonů.

**Pelištejci bojovali proti Izraeli. Izraelští muži před Pelištejci utíkali (31,1)** Po tom všem už může nastat jen konec. Kapitola 31 je krátká a suchá. Proč to takhle dopadlo, už jsme slyšeli předtím.

**I pobili Pelištejci Saulovy syny Jónatana, Abínádaba a Malkíšúu. (31,2)** Zde je vidět, že člověk není na světě nikdy jen sám za sebe. Když ničí sebe, ničí tím i své blízké. Nikdo nemůže říci „jak žiju, je jen moje věc“.

**Vytas meč a probodni mě jím, než přijdou ti neobřezanci, aby mě neprobodli oni a nezneuctili.(31,4)** Saul, i když naprosto zoufalý, přece ví, kdo jsou jeho lidé a kdo jeho nepřátelé. Obřízka je znakem vyvoleného lidu. Tam chce Saul patřit. Když už jsem všechno zbabral, ať mě za to raději zabijí, potrestají vlastní.

**Saul tedy uchopil meč a nalehl na něj. (31,4)** Sebevražda je hřích; zvláště v případě, když k ní člověka přivede předchozí špatný život (je jiná otázka, zda třeba sebevrazi s těžkou duševní nemocí, např těžkou depresí vládnou sami and sebou). Na druhou stranu, u Saula, který vždy naopak příliš dbal o svou bezpečnost a oblíbenost znamená, že si svého života konečně necení tak, že by musel trvat za každou cenu. Jeho čin je těžké posoudit: Buď může být sebevražda vrcholem jeho celoživotní nevěry Bohu (nedoufá v něj ani teď), nebo naopak jeho (přehnaým) pokáním. Soudit může jen Bůh.

**I uslyšeli o něm obyvatelé Jábeše v Gileádu, o tom, co Pelištejci se Saulem provedli. (31,11)** Jábeš bylo město, které Saul na samém začátku svého kralování stetčně a důvtipně zachránil. Příběh nám tím připomíná, že Saul nebyl nějaký úplný ďábel, člověk zcela zkažený. Ale zničil jej nedostatek víry a láska k moci. Přesto na něj má kdo s vděčností vzpomínat. Už zde vidíme, že i soud na Saulemnáleží jedině Bohu.

**Když došli do Jábeše, spálili je tam. (31,13** Protože tělo bylo znesvěceno znetvořením (Saulovi usekli hlavu).

# 2 Samuelova 1

**Postavil jsem se k němu a usmrtil jsem ho. Poznal jsem, že po svém pádu stejně nebude živ. Sňal jsem mu z hlavy královskou čelenku a z paže náramek a přinesl jsem je sem svému pánu.“ (1,10)** Ten někdo se chce Davidovi zvaděčit, věří Saulovu lživému nařčení, že David usiloval Saulovi o život. Přináší Davidovi odznaky královské moci. Ale David dostal království od Hospodina, ne svou šikovností, ne od lidí.

**Naříkali, plakali a postili se až do večera pro Saula (1,12)** Pro svět je překvapivé, že spravedlivý člověk nemá radost ze špatného konce svého nepřítele. Jde mu o smíření – a tomu právě smrt zabránila. Postili se až do večera. Může se nám zdát, že nejíst do večera člověka „moc nebolí“. Ale u půstu nejde o to, aby bolel, ale o sebeovládnutí, o dobrovolné rozhodnutí a poslušnost. I půst ve starších dobách většinou znamenal, že se nejedlo přes den; málokdy to bylo úplné hladovění a pokud ano, tak na jen velmi krátkou dobu.

**Jak to, že ses nebál vztáhnout ruku a zahubit Hospodinova pomazaného? (1,14)** Jak už jsme řekli dříve, ať byl Saul jaký byl, přece byl ke svému úřadu pověřen Bohem. Nikdo neměl právo na něj vztáhnout ruku.

**I zpíval David nad Saulem a nad jeho synem Jónatanem tento žalozpěv. (1,17)** I na tom je vidět, že nám nepřísluší nad Saulem vynášet konečný soud. V Písmu se možná více mluví o jeho špatných skutcích – abychom se jich sami varovali – a naopak se nezmiňují úplně všechny dobré věci, které Saul udělal. Je pro nás hlavně prospěšné vidět, jak člověka pstupně ničí hřích.

**Vyzval také Judejce, aby se při něm učili zacházet s lukem. (1,18)** Tzn. píseň je myšlena jako píseň „do kasáren“, u které mají cvičit vojáci, aby věděli, že mají pomstít Saulovu a Jonatanovu smrt. David, i když skrušen smutkem, neztrácí duchapřítomnost a cvičí už vojsko na obranu před Pelištejci.

**Je zapsán v Knize Přímého. (1,18)** Nedochovaly se nám všechny spisy z biblické doby, např. zmíněná kniha. Dochovalo se jen to, co osloví i nás, co je nám ku prospěchu.

**Dcery izraelské, plačte pro Saula, který vás odíval karmínem (1,24)** Saul jako vojevůdce byl ochráncem slabých a tím pádem jakýmsi „nejsilnějším chlapem z vesnice“, „idolem“ žen. Saul je jakoby „manželem – ochráncem“ všech žen v Izraeli, v duchovním smyslu.

**Stýská se mi po tobě, můj bratře Jónatane, byls ke mně pln něhy, tvá láska ke mně byla podivuhodnější nad lásku žen. (1,26)** Pro naši kulturu nezvykle silné vyjádření přátelství muže k muži. Ovšem ne tak neobvyklé v orientě, kde je mužský a ženský svět více oddělen, jednotlivé pohlaví spolu tráví více času a tak jsou si bližší a v projevech citů k sobě i otevřenější. Celkově drsnější svět mužů v těchto zemích dává dostatek příležitosti k prokázání mužnosti v bojích a jiných nebezpečných činostech, že se hlubším projevem přátelství nikdo neshodí.

## Osnova výkladu

Kam dále
NŠ Louny
Cílová skupina
Školní
Katechetické cykly
NŠ Louny
Biblický odkaz (kat)
1 Samuelova 28,3–31,